Union Minister Dr. Jitendra Singh releases India’s Arctic Policy in New Delhi today

March 17, 2022

ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਕਟਿਕ ਨੀਤੀ

17 ਮਾਰਚ, 2022

ਡਾ. ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਕਟਿਕ ਨੀਤੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਜਿਵੇਂ ਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਕਟਿਕ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਕਾਦਮਿਕ, ਖੋਜ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

ਆਰਕਟਿਕ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦਾ ਜੁੜਾਅ ਲਗਾਤਾਰ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਟਿਕਾਊ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ (ਸੁਤੰਤਰ ਚਾਰਜ) ਵਗਿਆਿਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ, ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ (ਸੁਤੰਤਰ ਚਾਰਜ) ਧਰਤੀ ਵਗਿਆਿਨ, PMO, ਕਾਮੇ, ਜਨਤਕ ਸ਼ਕਿਾਇਤਾਂ, ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ, ਪਰਮਾਣੂ ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਪੁਲਾੜ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਡਾ: ਜਤਿੰਦਰ ਸਘਿ ਨੇ ਅੱਜ ਨਵੀ ਦਲਿੀ ਸਥਤਿ ਧਰਤੀ ਵਗਿਆਿਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ 'ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਆਰਕਟਕਿ: ਟਕਿਾਊ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਦੀ ਸਰਿਜਣਾ ' ਸਰਿਲੇਖ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਕਟਕਿ ਨੀਤੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਕਟਕਿ ਨੀਤੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਦਿੇ ਹੋਏ ਡਾ: ਜਤਿੰਦਰ ਸਘਿ ਨੇ ਕਹਿਾ ਕ ਿਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਦਿਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਭਾਰਤ ਆਰਕਟਕਿ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਲਿੂਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੁਲੀਨ ਸਮੂਹ ਵਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਮਾਣ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਆਿ ਹੈ।

ਆਰਕਟਕਿ ਦੇ ਅਧਐਿਨ ਦੀ ਦਸ਼ਿਾ ਵਚਿ ਭਾਰਤੀ ਵਗਿਆਿਨੀਆਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਆਿਂ ਡਾ. ਸਘਿ ਨੇ ਕਹਿਾ ਕ ਿਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਕਟਕਿ ਨੀਤੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਭਵਖਿ ਲਈ ਤਆਿਰ ਕਰਨ ਵਚਿ ਅਹਮਿ ਭੂਮਕਿਾ ਨਭਿਾਏਗੀ ਜਥਿੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀ, ਨੂੰ ਸਮੂਹਕਿ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਯਤਨਾਂ ਰਾਹੀ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਕਟਕਿ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਾਰਜ ਯੋਜਨਾ, ਅੰਤਰ-ਮੰਤਰੀ ਅਧਕਿਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਰਕਟਕਿ ਨੀਤੀ ਸਮੂਹ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸਮੀਖਆਿ ਵਧਿੀ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਕਟਕਿ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਚਿ ਅਕਾਦਮਕਿ, ਖੋਜ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹਸਿੇਦਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

ਮਾਣਯੋਗ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਹਿਾ ਕਿ ਆਰਕਟਕਿ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦਾ ਜੁੜਾਅ ਇੱਕ ਸਦੀ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੈਰਸਿ ਵਖਿ ਫਰਵਰੀ, 1920 ਵਚਿੱ ਹੋਈ 'ਸਵਾਲਬਾਰਡ ਸੰਧੀ' 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਆਰਕਟਕਿ ਖੇਤਰ ਵਚਿੱ ਕਈ ਵਗਿਆਿਨਕ ਅਧਐਿਨ ਅਤੇ ਖੋਜ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਖੋਜਕਰਤਾ ਆਰਕਟਕਿ ਗਲੇਸ਼ੀਅਰਾਂ ਦੇ ਪੁੰਜ ਸੰਤੁਲਨ ਉੱਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਮਿਾਲਿਆ ਖੇਤਰ ਦੇ ਗਲੇਸ਼ੀਅਰਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਆਰਕਟਕਿ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਵਗਿਆਿਨ, ਵਾਯੂਮੰਡਲ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਜੀਵ ਵਗਿਆਿਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਐਿਨਾਂ ਵਚਿੱ ਵੀ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹਿਾ ਹੈ। 25 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀਆਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਵਚਿੱ ਆਰਕਟਕਿ ਖੋਜ ਦੇ ਕੰਮ ਵਚਿੱ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। 2007 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਰਕਟਕਿ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦਆਿਂ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਸਾਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੋਈ 100 ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਆਰਕਟਕਿ ਕੌਂਸਲ ਵਚਿੱ ਤੇਰਾਂ (13) ਦੇਸ਼ ਨਰਿੀਖਕ ਹਨ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਚਿੱ ਫਰਾਂਸ, ਜਰਮਨੀ, ਇਤਾਲਵੀ ਗਣਰਾਜ, ਜਾਪਾਨ, ਨੀਦਰਲੈਂਡ, ਚੀਨੀ ਲੋਕ ਗਣਰਾਜ, ਪੋਲੈਂਡ, ਭਾਰਤ, ਕੋਰੀਆ ਗਣਰਾਜ, ਸਪੇਨ, ਸਵਟਿਜ਼ਰਲੈਂਡ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। 2014 ਅਤੇ 2016 ਵਚਿੱ ਆਰਕਟਕਿ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਕੋਂਗਸਫਜੋਰਡਨ ਵਖਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਲਿੀ ਮਲਟੀ-ਸੈਂਸਰ ਮੂਰਡ ਆਬਜ਼ਰਵੇਟਰੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰੂਵੇਬਡੇਟ (ਨਊਿ ਅਲੇਸੁੰਡ) ਵਚਿੱ ਉੱਤਰੀ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਲਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 2022 ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਨੇ ਆਰਕਟਕਿ ਤੱਕ 13 ਸਫਲ ਮੁਹਮਿਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

'ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਆਰਕਟਕਿ: ਟਕਿਾਊ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਦਾ ਨਰਿਮਾਣ' ਸਰਿਲੇਖ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਕਟਕਿ ਨੀਤੀ ਛੇ ਥੰਮਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ: ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਗਿਆਿਨਕ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਹਯਿੋਗ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ, ਜਲਵਾਯੂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਕਿਾਸ, ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਸੰਪਰਕ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਯਿੋਗ, ਅਤੇ ਆਰਕਟਕਿ ਖੇਤਰ ਵਚਿੱ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਰਿਮਾਣ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਕਟਕਿ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਚਿੱ ਅਕਾਦਮਕਿ, ਖੋਜ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹਸਿੱੇਦਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

ਆਰਕਟਕਿ ਵਚਿੱ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਸਿੱੇਦਾਰੀ ਹੈ। ਆਰਕਟਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਰਕਟਕਿ ਦੇ ਆਦਵਿਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੁੱਦਆਿਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਉੱਚ-ਪੱਧਰੀ ਅੰਤਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਫੋਰਮ ਆਰਕਟਕਿ ਕੌਂਸਲ ਵਚਿੱ ਆਬਜ਼ਰਵਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਤੇਰਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਚਿੱ ਭਾਰਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਆਰਕਟਕਿ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਲਗਾਤਾਰ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਟਕਿਾਊ, ਜ਼ਮਿੇਵਾਰ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਕਟਕਿ ਨੀਤੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੇਠਲੇ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ-

1. ਆਰਕਟਕਿ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਵਗਿਆਿਨ ਅਤੇ ਖੋਜ, ਜਲਵਾਯੂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਸਹਯਿੋਗ ਵਚਿੱ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਕਿ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅੰਦਰਲੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

2. ਆਰਕਟਕਿ ਵਚਿੱ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਤਿੱਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਲੀ ਅੰਤਰ-ਮੰਤਰਾਲੇ ਤਾਲਮੇਲ।

3. ਆਰਕਟਕਿ ਵਿੱਚ ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਜਲਵਾਯੂ, ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉੱਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।

4. ਆਲਮੀ ਜਹਾਜ਼ਰਾਣੀ ਦੇ ਰੂਟਾਂ, ਊਰਜਾ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਅਤੇ ਖਣਜਿ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰਥਕਿ, ਫੌਜੀ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤਕ ਹਤਿਾਂ ਉੱਪਰ ਆਰਕਟਕਿ ਵਿੱਚ ਬਰਫ਼ ਪਘਿਲਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹਿਤਰ ਵਸਿ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਅਤੇ ਤਾਲਮੇਲ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਾ।

5. ਧਰੁਵੀ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਮਿਾਲਆਿ ਵਚਿਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਅਧਐਿਨ ਕਰਨਾ।

6. ਵਗਿਆਿਨਕ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਗਆਿਨ ਦੇ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਰਕਟਕਿ ਫੋਰਮਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਆਰਕਟਕਿ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸਹਯੋਗ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾ ਕਰਨਾ।

7. ਆਰਕਟਕਿ ਕੌਂਸਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਵਧਾਉਣਾ ਅਤੇ ਆਰਕਟਕਿ ਵਿੱਚ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਢਾਂਚੇ, ਸਬੰਧਤਿ ਆਲਮੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਕਟਕਿ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਕਾਦਮਕਿ, ਖੋਜ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹਸਿੇਦਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰੇਗਾ, ਗਤੀਵਧੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ-ਵਾਰ ਰੱਖੇਗਾ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੋਮਆਿਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰੇਗਾ। ਧਰਤੀ ਵਗਿਆਿਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖੁਦਮੁਖਤਆਿਰ ਸੰਸਥਾ ਕੌਮੀ ਧਰੁਵੀ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ (NCPOR), ਗੋਆ ਭਾਰਤੀ ਧਰੁਵੀ ਖੋਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਆਰਕਟਕਿ ਅਧਐਿਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦੀ ਮੋਢੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਕਟਕਿ ਨੀਤੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਧਰਤੀ ਵਗਿਆਿਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ (https://www.moes.gov.in) 'ਤੇ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨਵੀ ਦਿੱਲੀ

17 ਮਾਰਚ, 2022

DISCLAIMER: This is an approximate translation. The original is available in English on MEA's website and may be referred to as the official press release.